

Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi

Academic Journal of History and Idea

ISSN: 2148-2292

12 (1) 2025

Araştırma Makalesi | Research Article

Geliş tarihi | Received: 11.12.2024

Kabul tarihi | Accepted: 20.02.2025

Yayın tarihi | Published: 25.02.2025

Latif Gökalp

<https://orcid.org/0000-0002-0585-991X>

Lecturer, Yozgat Bozok University, Şefaati Vocational School, Türkiye, latif.gokalp@yobu.edu.tr

Halime Ünalı Gökalp

<https://orcid.org/0000-0003-0650-3584>

Research Assistant Dr., Adıyaman University, Faculty of Arts and Sciences, Department of Sociology, Türkiye, [hgokalp@adiyaman.edu.tr](mailto:hokalp@adiyaman.edu.tr)

Atıf Künyesi | Citation Info

Gökalp, L. & Gökalp, H. Ü. (2025). Yoksulluğun Azaltılması, Özgüven ve Ulusal Kalkınma İçin Etkili Bir Araç: Sosyal Bilgiler Eğitimi. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 12 (1), 521-539.

Yoksulluğun Azaltılması, Özgüven ve Ulusal Kalkınma İçin Etkili Bir Araç: Sosyal Bilgiler Eğitimi

Öz

İnsanlığın karşı karşıya kaldığı en ciddi sorunlardan biri yoksulluktur. Küresel ekonomik durgunluklar her toplum ya da ülkeyi ciddi olarak düşünmeye ve var olabilmek için yeni stratejiler geliştirmeye itmektedir. Türkiye de geliştirdiği stratejiler çerçevesinde Sosyal Bilgiler eğitimini hem ulusal hem de ekonomik kurtuluş için doğru bir şekilde kullanmalıdır. Bu çalışma, Sosyal Bilgiler Eğitiminin Türkiye’de yoksulluğun azaltılması/ortadan kaldırılmasını teşvik etmede oynadığı rolü değerlendirmektedir. Ayrıca çalışma Sosyal Bilgiler kavramını, doğasını ve kapsamını vurgulamanın yanında yoksulluğun azaltılmasına yönelik Sosyal Bilgilerin bazı hedeflerini tartışmaya açmaktadır. Çalışma, yoksulluğun azaltılması ve iş yaratma programlarının bazı hedeflerini tanımlamaya devam ederek Sosyal Bilgiler eğitiminin yoksulluğun azaltılmasını nasıl desteklediğini ele almakta ve bazı önerilerde bulunmaktadır.

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/atdd>

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Ulusal Kalkınma, Öz güven, Yoksulluk

An Effective Tool for Poverty Alleviation, Self-esteem and National Development: Social Studies Education

Abstract

One of the most serious problems facing humanity is poverty. Global economic recessions force every society or country to think seriously and develop new strategies to survive. Turkey, within the framework of the strategies it has developed, should use Social Studies education in the right way for both national and economic liberation. This study assesses the role of Social Studies Education in promoting poverty reduction/elimination in Turkey. It also highlights the concept, nature and scope of Social Studies and discusses some of the objectives of Social Studies for poverty alleviation. The paper goes on to identify some of the objectives of poverty alleviation and job creation programmes, discusses how Social Studies education supports poverty alleviation and makes some recommendations.

Keywords: *Social Studies, National Development, Self-esteem, Poverty*

Giriş

Sosyal Bilgiler, gelişmekte olan ülkelerde etkin problem çözücü ve karar verici bireyler yetiştirmek amacıyla beşeri ve sosyal bilimlerden gelen yöntem ve bilgileri bütünleştiren ve uygulayan bir programdır (Öztürk, 2015). Eboh ve Ukpong (1984), Sosyal Bilgilerin bir konu olarak insanın toplam yaşam biçimiyle ilgilendiğini belirtirken, CESAC (1979) Sosyal Bilgilerin insanı bir bütün olarak toplum içinde ele aldığını belirtmektedir. Genel olarak, Sosyal Bilgiler insanı çevresi içinde ele alan bir öğrenme alanıdır. Kan (2010), Sosyal Bilgiler'in insanı toplum içinde inceleyen bir ders olduğunu belirtirken, Dubey ve Barth (1980) Sosyal Bilgiler'i öğrencilere değerleri, sadakati ve topluma hizmet ruhunu aşılama amaçlayan bir ders olarak görmektedir.

Sosyal Bilgiler, sosyal bir grubun üyesi olarak insanın incelenmesi olarak tanımlamıştır (Akpan & Inyang, 2013). Ogunsanya (1984) Sosyal Bilgiler'in öncelikle kültüre bağlı olduğunu belirtirken, Ezewu (1986), Sosyal Bilgiler'i coğrafya, tarih, ekonomi, siyaset bilimi gibi çeşitli konularda bulunan gruplar halinde birlikte yaşamının tüm temel sanatlarının bir seçkisi olarak tanımlamaktadır. Uchendu'ya (2009) göre Sosyal Bilgiler, insanın nasıl yaşadığı ve yaşamının çevresindeki şeylerden, yani diğer insanlar, göller, nehirler, ormanlar, dağlar, otlar, araziler, ağaçlar gibi şeylerden nasıl etkilendiği ile ilgilenir. Okaför'a (1981) göre, "Hiç kimse bir ada değildir, insanlar hayatta kalmak için birbirlerine ihtiyaç duyarlar ve birbirlerine ihtiyaç duydukları için hiç kimsenin yeri doldurulamaz". İnsanlar gruplar halinde evlerde yaşar ve topraktan, sudan, havadan vb. yararlanırlar. Buna dayanarak, insanın sosyal bir çevrede yaşadığını söyleyebiliriz.

İnsan bir bölgede yaşar ve o bölgeden elde edebileceklerini kullanır. Bu, insanın fiziksel çevreyle birlikte yaşadığı ve etkileşim içinde olduğu anlamına gelir. İnsan aynı zamanda bilim ve teknolojiyi, çevresindeki sorunları çözenin bir aracı olarak kullanır. Bu nedenle Sosyal Bilgiler'in, insanın sosyal ve fiziksel çevresiyle nasıl yaşadığı ve etkileşime girdiği ve bilim ve teknolojinin insanın çevresinde iyi yaşamasına nasıl yardımcı olduğu ile ilgilenen bir öğrenme alanı olduğunu görebiliriz. Sosyal Bilgiler, insanların toplumun üyeleri olarak ne yapmaları gerektiğini bilmelerini ve yapmalarını sağlayan araçlardır (Akpan & Inyang, 2013; Edinyang vd., 2013).

Sosyal Bilgiler, Türkiye eğitim sisteminde temel derslerden biri olarak yerini almıştır. Türkiye'de Sosyal Bilgiler'in, ulusal birlik ve kalkınmayı, yoksulluğu azaltmaya yardımcı olan özgüveni teşvik eden bir araç olduğu söylenebilir. Ayrıca, öğrencilere olumlu tutumlar geliştirmeyi ve özgüveni teşvik edebilecek ilgili beceri ve bilgileri edinmeyi öğretmek eğitimi toplumla daha alakalı hale getirip böylece yoksulluğun azaltılmasına yardımcı olabilir.

Aluyor (2000), yoksulluğun temel insani ihtiyaç ve beklentilerin yokluğu olduğunu belirtmiştir. Daha sonra gelenler arasında; yeterli gıda ve su, yeterli barınak, uzun yaşam, bilgi ve üretken çabalar yoluyla kendine ve ailesine maddi destek sağlama kapasitesi yer almaktadır. Dolayısıyla yoksulluk, her ne kadar böyle olsa da gelir yetersizliğinden daha fazlasıdır. Yoksulluk göreceli ve mutlak terimlerle tanımlanabilir. Göreceli yoksulluk, bir grubun, hane halkının veya bireyin ülkedeki veya ülkeler arasındaki ortalama yaşam koşullarına kıyasla durumunu ifade eder. Mutlak yoksulluk, bir grubun, hane halkının veya bireyin, gerçek değeri zaman içinde sabitlenen bir yoksulluk sınırına göre durumunu ifade eder (Akpan & Inyang, 2013; Yaşar & Açıkgöz, 2011).

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) 2024 Küresel Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi (ÇBYE) raporu; Küresel ÇBYE veri tabanının bu yılki güncellemesi 20 ülkeden yeni veriler içermektedir. Rapor, 1.359 alt ulusal bölgeyi kapsayan 112 ülkenin ÇBYE verilerini sunmakta, sonuçlar, 6,3 milyar insandan 1,1 milyarının akut çok boyutlu yoksulluk içinde yaşadığını ve bunların yarısından fazlasının çocuk olduğunu göstermektedir. Yaygın yoksulluk yaşanan alanlar arasında barınma, sanitasyon, elektriğe ve yemek pişirmek için gereken enerjiye erişim, beslenme ve okul devamlılığı yer almaktadır (UNDP, 2024). Gümüş ve Acar (2023)'a göre dünyada aşırı yoksullar, 1990 yılı ile 2015 yılları arasında azalma eğilimi göstererek takribi 1,9 milyardan 800 milyonun altına düşmüş, 2015 yılı itibarıyla bahse konu yoksulların yarıdan fazlası Sahraaltı Afrika'da yaşamaktadır. 2030 yılına gelindiğinde aşırı yoksul insanların 10'da 9'unun bu

bölgede yaşayacağı tahmin edilmektedir. Dünya Bankası'na göre, 1990 yılında dünyada 1,895 milyar insan yoksulluk içinde yaşıyordu; 2015 yılına gelindiğinde bu rakam 735 milyona düştü. 1990 yılında dünyadaki aşırı yoksulların yarısı Doğu Asya ve Pasifik'te yaşarken, bölgedeki yoksul insanların sayısı 2015 yılına kadar önemli ölçüde azaldı. Dünyadaki aşırı yoksulların çoğunluğu kırsal alanlarda yaşayıp, tarımda çalışmakta, 18 yaşın altında ve sınırlı eğitim olanaklarına sahiptir (World Bank, 2019). 2030 yılında dünya çapında tahmini 479 milyon insan hala aşırı yoksulluk içinde yaşıyor olacaktır.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2022 Görelî Yoksulluk Oranı %14,4 olarak açıklamıştır. Ortalama bireysel kullanılabilir eşdeğer hane halkı gelirinin %50'si dikkate alınarak tanımlanan yoksulluk sınırına göre, 2022'de yoksulluk oranının %14,4; ortalama gelirin %60'ı baz alınarak hesaplanan yoksulluk sınırı kullanılarak hesaplanan yoksulluk oranının, son yılda 0,3 puan artarak %21,6'ya ulaştığını bildirmiştir (TÜİK, 2024). Gümüş ve Acar (2023)'a göre Türkiye'de geliri yüzde 40 yoksulluk riski altında 2012 yılında görelî yoksullar takribî 6,8 milyondur. Yoksulluk sınırı 3515 TL iken, yoksulluk oranı % 9,2 olup, yoksulluk açığı ise %22,3 olarak aktarılmıştır. 2022 yılında ise yoksul sayısı 5,7 milyon, yoksulluk sınırı 13 775 TL, yoksulluk oranı % 6,9 ve yoksulluk açığı ise %22,9'dur. 2012 ile 2022 yılları arasında yoksulluk oranı % 9,2'dan % 6,9'a düşmüştür.

1. Sosyal Bilgiler Kavramı, Doğası ve Kapsamı

Modern ortamda hiçbir şey durağan değildir, her şey dinamiktir ve bir dizi değişimden geçmektedir. Değişim alanlarından biri, Sosyal Bilgiler'in doğası hakkında konuştuğumuzda büyük önem taşıyan eğitimidir. İnsanlar Sosyal Bilgiler'i kültürel akış ve fikir aktarımı sonucu ortaya çıkan doğal bir gelişme olarak görmektedir. Sosyal Bilgiler, bu yüzyılın başından beri ve öncesinde Amerika ve İngiltere'de kabul edilebilir bir yenilik olmuştur (Evans, 2006; Ross, Mathison & Vinson, 2013; Ross, Mathison & Vinson, 2014). Türkiye'ye girişi ise bu ülkeler arasında var olan kültürel ve siyasi ilişkilerin mantıksal bir sonucudur.

Sosyal Bilgiler'in en önemli özelliği, ulusal birlik ve gelişmeyi engellemeye çalışan sömürge sisteminin kötülüklerini düzeltmek amacıyla mevcut eğitim sistemini incelemesi anlamında düzeltici bir çalışma olmasıdır (Akpan & Inyang, 2013). Sosyal Bilgiler'in doğası, insanın önemini vurgulayan çalışma olmasıdır. İnsan merkezi bir konuma yerleştirilir ve onun faaliyetleri fiziksel, sosyal psikolojik vb. olabilen çeşitli çevreleriyle ilişkili olarak incelenir (Hanaylı vd., 2020). Sosyal Bilgiler'in kapsamı, neyi kapsadığı veya neyi gerektirdiği ile ilgilidir. Sosyal Bilgiler'in kapsamı; mekân, zaman ve insan gelişimi faktörleri göz önüne alındığında sürekli değişen bir alan olmaya

devam edecektir. Sosyal Bilgiler, insanın bu geniş alanlarının bir parçasını oluşturan konu etrafında ilgili bilgi, değer ve becerileri bir araya getirmeye çalışır (Öztürk, & Kafadar, 2020). İnsanı merkeze alan, insanın kendini içinde bulduğu çeşitli ortamları nasıl manipüle ettiğini ve bu ortamlar tarafından nasıl manipüle edildiğini inceleyen bir konudur. Bu nedenle konu tarih, coğrafya, ekonomi, siyaset bilimi, psikoloji, sosyoloji vb. alanlardan alınan bilgi, beceri, kavram, tutum ve değerleri içerir (Superka vd., 1980). Sosyal Bilgiler, insanı kapsamlı bir şekilde incelemeyi amaçlayan disiplinler arası bir çalışmadır. Diğer disiplinlerden farklı olarak, Sosyal Bilgiler kuramlar oluşturmayı amaçlamaz, daha ziyade insanı ve onun sayısız sorununu nasıl çözdüğünü daha geniş bir perspektifte anlamak için halihazırda formüle edilmiş kuramları birbiriyle ilişkilendirir veya bütünleştirir (Nelson, 2001; Bernard-Powers, 2001; Brant vd., 2016).

2. Yoksulluğun Azaltılması Açısından Sosyal Bilgiler'in Amaçları

Sosyal Bilgiler'de, insanın çevresiyle, bilim ve teknolojiyle ilişkisi incelenerek, bazı şeylerin önemli olduğu görülmüştür. Birincisi; gruplar, aileler, köyler, kasabalar, devletler halinde yaşayan insanların tek bir halk olarak birlikte yaşamayı öğrenmeleri gerektiğidir. Anlamayı öğrenmeli, kendileri ve içinde buldukları ortamlar birbirlerine tahammül edebilmeli, aralarındaki farklılıkları çözebilmeli ve toplumlarının, devletlerinin ve uluslarının ilerlemesi için birlikte çalışabilmeleridir (Arisi, 2015). İkinci olarak, bu işbirliği ve anlayış olmadan toplumlar birleşik, mutlu ve özgüvenen bir toplum olmaktan çıkacaktır. Hayatta kalmak ve müreffeh olmak için toplumun her üyesinin sadece yasalara uymak ve liderlere yardım etmek değil, aynı zamanda görevlerini iyi yapmak gibi bir sorumluluğu vardır (Akpan & Inyang, 2013).

Eboh ve Ukpong (1993)'e göre, Sosyal Bilgiler programının, yoksulluğun azaltılmasına yönelik hedeflerinden bazıları şunlardır:

1. Sosyal Bilgiler eğitimi, öğrencilerin iyi beceriler, alışkanlıklar ve birbirlerine ve ulusa karşı olumlu tutumlar geliştirmelerine yardımcı olarak iyi vatandaşlar ve ulus kurucuları olarak yetiştirmek ve böylece ulusun yoksulluğunu azaltmaya yardımcı olmaktır.

2. Sosyal Bilgiler, vatandaşların yaşam kalitelerini artırmak için fiziksel çevrelerinin kaynaklarını etkili bir şekilde bilmelerini ve kullanmalarını sağlar.

3. Sosyal Bilgiler eğitimi, insanların iyi bir muhakeme, ahlaki ve sosyal sorumluluk duygusu geliştirmelerine yardımcı olur, böylece yoksulluğu azaltacak toplum temelli projelerin yürütülmesine yardımcı olarak toplumlarının ve uluslarının yıkıcı değil yararlı üyeleri olabilirler.

4. Sosyal Bilgiler, insanların kendi kültürlerini ve diğer vatandaşların kültürlerini anlamalarını sağlayarak farklılıklarını ve tek bir büyük ulus içinde birlikte yaşama ihtiyacını takdir etmelerini sağlar.

5. İnsanların okuma, dinleme, gözlem ve analiz gibi farklı beceri ve yetkinlikler edinmelerine yardımcı olur.

6. Öğrencilerde sağlıklı ve müreffeh bir ulus için olumlu birliktelik, yoldaşlık ve işbirliği tutumlarının gelişmesine yardımcı olur.

7. Sosyal Bilgiler eğitimi aynı zamanda dürüstlük, doğruluk, sıkı çalışma, işte adalet ve adil oyun gibi uygun değerleri, kişinin özgüven kazanması ve yoksulluğun ortadan kaldırılmasına katkısı olarak telkin eder.

8. Sosyal Bilgiler'in öğretilmesi ve öğrenilmesi, doğal, insan yapımı, kültürel ve manevi kaynaklarıyla bir bütün olarak gelişen sosyal ve fiziksel çevremiz hakkında bir farkındalık ve anlayış yaratır ve yoksulluğun azaltılmasına yol açan kendi kendine yeterlilik için bu kaynakların rasyonel kullanımı ve korunmasını sağlar.

Sosyal Bilgiler eğitiminin genel amacı iyi vatandaşlar yetiştirmektir ve iyi vatandaşlar olabilmek için öğrencilerin işbirliği, sadakat, disiplin, adanmışlık, dürüstlük, ahlaki ve sosyal sorumluluk, doğallık, şenlik, empati, sempati ve insanlara ve toplumun kural ve düzenlemelerine karşı olumlu saygı gibi belirli nitelikleri öğrenmeleri ve kazanmaları gerekir (Ross vd., 2014; Barr vd., 1997).

3. Kavramsal Açıklamalar

3.1. Yoksulluğun Ortadan Kaldırılması/Azaltılması

İnsanlık, toplumda var olan yoksulluk seviyesini kontrol etmeyi başaramaması durumunda büyük problemler ile karşı karşıya kalabilir. Yoksulluk, çıplak bir düşman olarak nitelendirilebilir ve nesnel/öznel olarak değerlendirilebilir. Günümüzde henüz çözülmemiş en eski sosyal sorunlardan biri olarak insanlığın önünde durmaktadır. Tarihsel olarak yoksulluk sorunu insan toplumunun ilk oluşumuyla birlikte başlamıştır. Geçmişteki ve günümüzdeki toplumlar ya köleler ve köle sahipleri, feodal beyler ve serfler ya da kapitalist ve işçi sınıfı arasında katmanlaşmıştır (Galadanci, 2013). Yoksulluğun azaltılması, yeterli gelir getirici projeler sunarak insanlar üzerindeki yoksulluğun acılarını ve sonuç etkilerini hafifletmek ya da tamamen ortadan kaldırmak için tasarlanmış bir hükümet programıdır (Turan, 2001; Srinivasan, 2004). Bu tanım, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın sürdürülebilir kalkınma için küresel amaçları çerçevesinde yoksulluğun her türlüüne son vermeyi hedefleyen, toplumumuzdaki yoksulluk ve işsizliği

azaltmayı, hafifletmeyi veya ortadan kaldırmayı amaçlayan sürdürülebilir insani kalkınma için kapasite geliştirmeye yönelik ciddi bir yaklaşım olarak yoksulluğun azaltılması amacıyla örtüşmektedir (UNDP, 2024).

3.2. Özgüven

Ikoku'ya (1980) göre özgüven, kişinin kendi hedeflerini belirleme ve bunları kendi faktörünü kullanarak kendi çabasıyla mümkün olduğunca gerçekleştirme hakkı ve yeteneğidir. Ayrıca, son derece organize olduğunu ve ulusların potansiyellerini ve bağımsızlığın gerçek anlamını gerçekleştirmelerine yardımcı olmak için yola çıktığını söylemiştir. Otoabasi (2009); özgüveni, yardım için başkalarına bağlı olmak yerine bir şeyleri kendi başına yapma veya karar verme yeteneği olarak görmüştür. Aynı şekilde, Agu'ya (2009) göre özgüven, sosyal, siyasi ve ekonomik kalkınmayı iyileştirmek ve hızlandırmak için kişinin kendi kaynaklarını kullanmasıdır. Benzer şekilde, Ogunfunmilakin ve arkadaşları (2019) özgüveni, içe yaratıcı bir şekilde bakmayı ve ulusun sosyo-ekonomik ve girişimci sorunlarına kendi hızıyla ve kendi uzun vadeli çıkarlarıyla oluşturduğu kendi değerlemesiyle çözüm sağlamayı amaçlayan bir kalkınma stratejisi olarak ifade etmiştir. Gundu (2003), özgüvenin şu anlama geldiğini belirtmiştir: İçe yaratıcı bir şekilde bakmayı ve ulusların sosyo-ekonomik ve teknolojik sorunlarına kendi çabalarıyla, kendi hızında ve kendi uzun vadeli çıkarlarıyla tutarlı bir şekilde kendi değerlemesiyle çözümler sunmayı amaçlayan bir kalkınma stratejisidir.

Özgüven aynı zamanda kişinin kendi kaynaklarını kullanarak sosyo-politik ve ekonomik kalkınmayı iyileştirmesi ve hızlandırması olarak da görülmektedir ki bu da hükümetin ya da başkalarının istihdam sağlamasını beklemek yerine kendi kendine iş yaratma şeklinde kendini göstermektedir (Akpan & Inyang, 2013). Dilenmeye başvurmadan kendi kendine yeterliliğe, bağımsızlığa ve özerkliğe ulaşmayı öngörür. (Agu, 2009). Özgüven, duygusal değerlerle yüklü ekonomik ve sosyo-politik bir terim olarak da kullanılabilir. Karar alma, kendisi için hedefler belirleme ve dış yardıma başvurmadan bunları gerçekleştirebilme becerisi anlamına gelir. Kendine saygı, özsaygı, sektörel azim ve kararlılık unsurlarını içinde barındırır. Bunlar, engeller ne olursa olsun bir kişinin belirtilen bir eylemi gerçekleştirmek için sağlam durmasını sağlayan bileşenlerdir. Aynı zamanda risk alma unsurunu da içerir (Kaya & Taştan, 2020).

3.3. Ulusal Kalkınma

Ulusal kalkınma kavramı genellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ulusal bağımlılıkları olan ülkelerde ekonomik, sosyal ve kültürel dönüşümleri teşvik etmek için uygulanan politikalara ilişkin olarak kullanılmıştır. Terimin böyle bir kullanımı, ulusal kalkınmanın en saf biçimlerinin bu ülkelerde ortaya çıktığı fikriyle ilişkilidir (Chang & Grabel, 2004). Ulusal kalkınma terimi, ulusal yaşamımızın tüm alanlarında büyüme veya ilerleme anlamına gelmektedir. Buna sosyal, ekonomik ve siyasi hayatımız da dâhildir (Turhan, 2020). Gelişmekte olan bir ulus için kalkınma, Enahoro'nun (1974) toplumun, vatandaşları ürettikleri kadar ekonomik ve sosyal refaha sahip olan tam katılımcı ve modern bir topluma dönüşmesi olarak tanımladığı şey olarak düşünülmelidir. Ulusal kalkınma, hükümetin ve halkın, örneğin on ya da yirmi yıl gibi belirli bir zaman dilimi içinde ulus ve halk için neleri başarmak istediğiyle ilgilidir (Akpan & Inyang, 2013). Ulusal kalkınma hedefleri arasında ülke çapında tüm yerel yönetim merkezlerinin sağlanması, bir nehrin üzerine köprü inşa edilmesi ve topluluklar için iletişim bağlantısı sağlamak üzere üst geçit inşa edilmesi, geri kalmış eyaletlerin sanayileştirilmesi, federasyonun tüm eyaletlerinde veya bazı eyaletlerinde belirli bir süre içinde üniversiteler veya teknik okullar kurulması; daha iyi sosyal hizmetler ve daha iyi iletişim ve ulaşım olanakları yoluyla insanların yaşam standartlarının iyileştirilmesi vb. yer alabilir.

1950'ler ve 1990'lar arasında, gelişmekte olan dünyadaki pek çok ülke, devlet güdümlü kalkınma, ithal ikameci sanayileşme ve iç politika, sosyal yapılar ve dış ilişkilerde ilgili dönüşüm politikaları yoluyla sömürgecilik ve emperyal tahakküm tarafından belirlenen talihi tersine çevirmeye çalışmış, çoğu başarılı olamamıştır (Naseemullah, 2023). 1980'ler ve 1990'lara gelindiğinde, gelişmekte olan ülkelerin çoğu - gönüllü olarak ya da uyum kredilerinin koşulu olarak - devlet güdümlü kalkınmayı ortadan kaldıran, yerel ekonomileri küresel piyasalara entegre eden ve kaynak dağılımını belirlemede piyasaya öncelik veren neoliberal reform programlarını üstlenmiştir (Haggard & Kaufman, 2018). İkinci Dünya Savaşı'nın sonu ile Soğuk Savaş'ın sonu arasındaki yaklaşık kırk beş yıllık dönem, müdahaleci devletin ekonomileri ve toplumları amaçlı sanayileşme yoluyla dönüştürmedeki yükselişine ve ardından düşüşüne tanıklık etmiştir (Evcimen, 2011; Naseemullah, 2023).

4. Türkiye'nin Yoksulluğu Azaltma/Ortadan Kaldırmada Uyguladığı Bazı Politikalar

Türkiye'de çok sayıda sosyal yardım kuruluşu tarafından çeşitli sosyal yardımlar sağlanmaktadır. Bu kurumlar; Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü ve Sosyal

Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları ile Sosyal Güvenlik Kurumu şeklinde sıralamak mümkündür.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu (SYDTF), Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu ile hayata geçirilmiştir. Türkiye'nin en büyük sosyal yardım kuruluşu olan Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, ülke genelindeki yardım faaliyetleri ile yoksul, dezavantajlı, muhtaç ve sosyal güvencesi olmayan muhtaç vatandaşlara, istihdam odaklı mesleki eğitim ve proje destekleri ile işsiz ve eğitimsiz vatandaşlara yönelik devletin sosyal sorumluluklarını yerine getirmektedir (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2024). Türkiye'de düzenli bir nakit sosyal yardım sistemi, Sosyal Risk Azaltma Projesi (SRAP) ile sağlanmıştır (DPT, 2007). Fonun gelirleri, bütçeden ayrılan kaynaklar ile birlikte kurum vergilerinden yapılan kesintiler, trafik cezaları ve RTÜK reklam gelirlerinden oluşmaktadır. Fon, kırsal kalkınmayı amaçlayan programlar, eğitim ile ilgili çeşitli proje ve araştırmaları desteklemektedir (Yıldırım & Doğan, 2012). SYDTF aynı zamanda 2001 yılında yürürlüğe giren ve ekonomik krizin yoksul aileler üzerindeki etkisini azaltmayı ve gelecekte benzer risklerle başa çıkma kapasitelerini artırmayı amaçlayan Sosyal Riski Azaltma Projesinin de uygulayıcı kuruluşudur (Altay, 2005). Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü tarafından sağlanan sosyal yardım türleri arasında aile yardımı, eğitim yardımı, özel yardım, engellilere yönelik yardım ve sağlık ile ilgili yardım yer almaktadır (Türk & Ünlü, 2016; Erol, 2014).

Aile Yardımları: Aile yardımı, konut, gıda ve yakıt yardımını içerir. Konut yardımı, ikamet edilemeyecek kadar eski, bakımsız ve sağlıksız evlerde yaşayan ihtiyaç sahibi vatandaşların evlerinin bakımı için ayni ve nakdi yardım şeklinde olmaktadır. Gıda yardımı kapsamında, ekonomik ve sosyal açıdan dezavantajlı vatandaşların temel ihtiyaçlarını karşılamak için yılda dört kez, üçer aylık dönemler şeklinde kaynak aktarılır. Bir diğer aile yardımı türü ise yakıt yardımudur. İhtiyaç sahibi ailelere ücretsiz kömür yardımı da içeren yakıt yardımı, 2003 yılından bu yana ihtiyaç sahiplerine sağlanmaktadır (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2024; Erol, 2014).

Eğitim yardımı: Eğitim yardımı, engelli yardımı, şartlı yardım transferi, ulaştırma eğitim yardımı ve yükseköğrenim bursları eğitim yardımının bir parçasıdır. Düşük gelirli ailelerin çocuklarının üniforma, çanta ve kırtasiye gibi eğitim ihtiyaçları Fon aracılığıyla sağlanmaktadır. Her eğitim öğretim yılı başında, ilkokul ve ortaokulda öğrenim gören düşük gelirli ailelerin

çocuklarına eğitim yardımı yapılmakta ve SYDTF'den Fonlara, bölgenin nüfusuna ve sosyoekonomik gelişmişlik düzeyine bağlı olarak okul malzemeleri (üniforma, çanta, kırtasiye) gibi eğitim ihtiyaçlarını karşılamak üzere kaynak aktarılmaktadır. Başka bir deyişle, yoksul öğrencilere eğitim imkânı sağlamak amacıyla bu öğrencilere burs sağlanmıştır (Gül, 2008). "Şartlı eğitim yardımı", çocukların okulda kalması şartıyla yapılmaktadır. Kız çocuklarına yapılan yardım miktarı, erkek çocuklarına yapılan yardım miktarından daha fazladır (Türk & Ünlü, 2016). 2003-2004 eğitim öğretim yılından itibaren Milli Eğitim Bakanlığı, kaynağı Vakıftan aktarılan, ücretsiz ders kitabı sağlamaya başlamıştır. Bununla birlikte engelli bireylere sağlanan eğitim yardımları da eğitim yardımı kapsamına girmektedir. "Özel Eğitime Gereksinim Duyan Öğrencilerin Okullara Erişiminin Sağlanması için Ücretsiz Taşınması Projesi" ile Milli Eğitim Bakanlığı ve SYDGM işbirliğiyle 2004-2005 eğitim öğretim yılından itibaren yürütülmektedir. Proje, özel eğitime ihtiyaç duyan öğrenciler için okullara ücretsiz erişim sağlamaktadır. Fon tarafından eğitim desteği kapsamında taşınmalı eğitim ve yükseköğrenim bursları da sağlanmaktadır (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2024).

Özel Yardımlar: Gerek aşevleri gerekse afet yardımları özel yardım kapsamına dâhildir. İşsizlik ile birlikte yoksulluğun yoğun hissedildiği bölgelerde ihtiyaç sahiplerine günlük yemek sağlanır. Ayrıca doğal afetlerden, terörizmden, göçlerden vb. etkilenenlere çeşitli yardım türleri sağlanır. Kaynaklar, Kurban Bayramı'ndan önce yılda iki kez Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonu'na (SYDV) aktarılır (SYDGM, 2012; Erol, 2014).

Sağlık Yardımları: Şartlı nakit transferleri, nüfusun en yoksul kesimlerinden gelen ailelerin tıbbi harcamalarını destekler. Ödemeler, düzenli tıbbi muayenelerden geçmeleri koşuluyla 0-6 yaş arası çocukların annelerine doğrudan yapılır. Hamile kadınlara, yeşil kartı olmayan kişilere ve engelli vatandaşlara sağlanan tıbbi yardım, sosyal yardım ve dayanışma fonları aracılığıyla sağlanır. Ayrıca, şartlı tıbbi bakım alan hamile kadınlara, düzenli tıbbi muayenelerden geçmeleri ve hastanede doğum yapmaları koşuluyla hamilelik bakımı sağlanır (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2024; Erol, 2014; Türk & Ünlü, 2016).

İstihdam Projeleri: Türkiye'de yapısal işsizlik sorununu çözmek için vasıflı işgücüne ihtiyaç duyulması nedeniyle, aktif ve pasif işgücü politikalarını etkin bir şekilde uygulayabilen İŞKUR adı altında bir yapı ile hizmet vermektedir. İŞKUR; 21.04.2021 tarih ve 73 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi sonucu yeniden yapılandırılan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın bir kuruluşu olarak çalışmalarını sürdürmektedir (İŞKUR, 2024). Çeşitli düzenlenmeler vasıtasıyla genç ve kadın istihdamına yönelik teşvik uygulamaları getirilmiştir. Yine işsizlik nedeniyle belirli

bir süre ve belirli ölçüde iş yerinde çalışma isteği, yeteneği, sağlığı ve yeterliliğine sahip olmasına rağmen, kendi kusuru veya isteği dışında işini kaybeden sigortalıların gelir kaybını teminat altına alan, sigorta yöntemlerine göre işleyen zorunlu bir sigorta olarak işsizlik sigortası düzenlemesi getirilmiştir (İŞKUR, 2024). Ayrıca 4857 sayılı İş Kanunu 30. maddesi gereği “Engelli ve Eski Hükümlü Projeleri” gerçekleştirilmektedir (İş Kanunu, 2003).

Konut Projesi: 1984 yılında yürürlüğe giren 2985 sayılı Toplu Konut Kanunu, Türkiye'deki konut sorununun çözümüne rehberlik eden ve özellikle finansman ve örgütlenme açısından temel ilkeleri tanımlayan bir çerçeve kanundur. Kanunun amacı, ülkemizin konut ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli devlet desteğini sağlamak ve bu amaçla örgütlenmiş bir idare aracılığıyla gerekli hizmetleri sunmaktır. Gelir kaynakları kanunla belirlenen bir "toplu konut fonu" kanunla kurulmuş ve bu fonu yönetmek üzere bir kamu idaresi yapılandırılmıştır (TOKİ Kurum Profili, 2024). Belirli projelerle kaynak yaratarak yoksulların çok düşük ve uygun maliyetlerle ev sahibi olmalarını sağlamaya çalışmakta ve ilgili idare bir şekilde kaynakları yoksullara aktarmaktadır.

Mikro Kredi Uygulaması: 2002 yılında Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı (KEDV) Türkiye'nin ilk mikro kredi kuruluşu olan Maya adını verdiği kuruluş ile faaliyetlerine başlamıştır (Türk & Ünlü, 2016). Maya'nın amacı evde, tezgahta veya dükkanda kendi işini yapan veya kendi işini kurmak isteyen düşük gelirli kadınlara finansal destek sağlamaktır (Gökyay, 2008). Mikrokredi uygulamaları Yoksullukla Mücadele Projesi (DPT, 2007) çerçevesinde başlatılmıştır.

Belediye Sosyal Yardımları: Belediyeler, yardıma muhtaç yaşlılar için huzurevi inşa etmek, yaşlılara ücretsiz sağlık muayenesi ve bakımı yapmak, yiyecek, yakıt ve belediye otobüslerini ücretsiz veya indirimli olarak sağlamak gibi destekler sağlamaktadır. 5393 sayılı Kanuna göre, büyükşehir belediyeleri ve nüfusu 50.000'den fazla olan belediyeler, çocuk ve gençler için korunma evleri açmak zorundadır. Engellilere yönelik hizmetler de mevcuttur. Yardıma muhtaç engellileri barındırmak için bakım ve rehabilitasyon merkezleri açmak; danışmanlık ve rehberlik merkezleri açmak; ücretsiz sağlık muayenesi ve bakımı sağlamak; ayni ve nakdi yardımda bulunmak; belediye otobüslerini ücretsiz veya indirimli kullanmalarını sağlamak gibi hizmetler sağlanır (Türk & Ünlü, 2016; Çiçek, 2012).

5. Yoksulluğun Azaltılmasında Bir Araç Olarak Sosyal Bilgiler Eğitimi

İnsan, Sosyal Bilgiler eğitiminin eksenidir. Sosyal Bilgiler'in insan için bir faydası olduğu sürece, onun amaç ve hedeflerine ulaşmak ancak insanın yaratıcılığı sayesinde mümkün olacaktır.

Sosyal Bilgiler'in temel amacı; bireylerin, grupların ve örgütlerin, insanın sosyal ve fiziksel çevresinin sosyal, politik, ekonomik ve kültürel gerçeklerinin farkına varmalarına yardımcı olmak ve bireyleri topluma uyum sağlayacak şekilde şekillendirerek ve yetiştirerek insanı hazırlamaktır (Egüz & Koçoğlu, 2024; Hanaylı vd., 2020).

Sosyal Bilgiler, aynı zamanda bireyin içinde yaşadığı toplumun gelişimine katkıda bulunabilmesi için gerekli olan zihinsel ve fiziksel becerileri, yetkinlikleri ve yetenekleri kazanmasına yardımcı olur ve bu da bireyin kendine güvenmesini ve yoksulluğun ortadan kaldırılmasını sağlar (Birabil & Nwankwo, 2020). Bu yeni siyasi düzen döneminde, Sosyal Bilgiler'in öğretilmesi ve öğrenilmesi öğrencilerin sosyal ve yurttaşlık bilincini geliştirmelerine, onlara disiplin ve düzen aşımalarına ve etkili vatandaşlar olmalarına yardımcı olur (Akpan & Inyang, 2013; Galadanci, 2013).

Uygulanan yapısal değişim politikaları ve Türkiye'nin 1980'den sonra yaşadığı dönüşüm süreci ekonomik yapıyı da değiştirmiştir. Ekonomik yapı, ithalatı ikame eden bir yapıdan açık, ihracata dayalı bir büyüme yapısına dönüşmüştür. 1980'lerden 2000'lere kadar ekonomik krizler, yüksek kamu açıkları ve yüksek enflasyon sorunları yaşanmıştır. Ayrıca işsizlik ve gelir dağılımındaki eşitsizlik bu dönemin diğer önemli sorunları olmuştur. İyi planlanmış ve etkili bir şekilde öğretilen bir Sosyal Bilgiler programının, hükümetin bu sorunları çözme çabalarını tamamlaması beklenmektedir (Türk & Ünlü, 2016).

Türkiye'de yoksullukla mücadele anlamında birçok program aktif hale getirilmiştir. Bu programları: "Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu, Aile Yardımları, Eğitim Yardımları, Özel Amaçlı Yardımlar, Sağlık Yardımları, İstihdam Projeleri, Konut Projesi, Mikro kredi Uygulaması, Belediyelerin Sosyal Yardım Faaliyetleri" şeklinde sıralamak mümkündür. Bireylerin toplumda işlevsel ve etkili üyeler haline gelmeleri için bir yönlendirme veya eğitim olarak Sosyal Bilgiler, bu programların hedeflerine ulaşması için gerçek bir araçtır.

Sosyal Bilgiler kendi kendine yeterliliğe yol açar ve böylece bu öğrenme alanının öğretilmesi ve öğrenilmesi yoluyla öğrencilere fiziksel çevrelerinde bulunan farklı maden kaynakları ve ulusun ithalata başvurmaması için bu kaynakların nasıl kullanılacağı, korunacağı ve kontrol edileceği öğretilmesi için yoksulluğun ortadan kaldırılmasını teşvik eder (Akpan & Inyang, 2013; Galadanci, 2013).

Sosyal Bilgiler eğitimi, öğrencilerin toplumdaki bilim ve teknoloji hakkında daha fazla bilgi sahibi olmalarına yardımcı olur. Bilim ve teknoloji hakkındaki bilgi, belirli bir toplumdaki vatandaşların çoğunluğu için tam ve kazançlı istihdam yaratabilir, dolayısıyla yoksulluk azaltılır.

Bu aynı zamanda bir topluluğun yerli sanayisinin agresif dış rekabetten korunmasına da yol açabilir. Yerli bilim insanları ve teknoloji uzmanları araştırma ve geliştirme için seferber edilip, yeni fikirler icat edilir, gıda depolama tesisleri üretilir ve böylece üretilen bazı ürünlerde kendi kendine yeterlilik ve bağımsızlık elde edilir.

Sosyal Bilgiler; bir vatandaşın, vatandaşlık görevleri ve yükümlülükleri hakkında daha fazla bilgi sahibi olmasını sağlar. Sosyal Bilgiler öğretimi ve öğreniminde birey, toplumda bazı vatandaşlık görev ve yükümlülüklerine duyulan ihtiyacı anlamak ve görmek için iyi bir şekilde bilgilendirilir. Buna vergilerin vadesi geldiğinde ödenmesi ihtiyacı örnek verilebilir. Vergi ödemesi “vatandaşların” o günkü hükümete bağlılığını ve desteğini gösterir. Hepsinden önemlisi, vergi ödeme, gelir kapasitesini artırmanın bir yolu ve ekonomik kalkınma için bir stratejidir; bu da kendi kendine yeterliliğin elde edilmesine ve yoksulluğun azaltılmasına yol açar.

Entegre bir çalışma alanı olarak Sosyal Bilgiler, Türk halkı arasındaki verimsizlik ve eşitsizlik sorununu kontrol etmek için özellikle yarının liderleri olan gençlerin zihnine vatanseverlik ruhunu aşılamaı amaçlamaktadır. Çok disiplinli bir çalışma alanı olan Sosyal Bilgiler, insanın toplum içinde sürekli gelişen sosyal sorunlarını çözmek amacıyla çeşitli çalışma alanlarından genellemeler çıkarır. Ulusal kalkınma için yoksulluk sorununu çözmeye uygulanabilir bir araçtır.

Yiyecek, giyecek, barınak ve istihdam eksikliğinden kaynaklanan çok yüzlü bir olgu olarak yoksulluk, tatmin edici bir mesleki yaşamın oluşması için gerekli olan becerilerin kazanılması yoluyla azaltılabilir; bu da ekip nüfusunun ulusal kalkınma için kendi kendine yeterli olmasını sağlayacaktır. Sosyal Bilgiler’in temel amaçlarından biri de öğrencilerde dürüstlük, doğruluk, çalışkanlık ve sabır gibi olumlu tutum ve değerlerin geliştirilmesidir. Bu tutum ve değerler, bireylerin birbirlerine saygı duyduğu bir toplumda etkili bir vatandaş olmanın temel unsurlarıdır. Daha önce de belirtildiği gibi, yoksulluğun tamamen ortadan kaldırılması herhangi bir toplum için oldukça iddialı bir hedeftir, ancak yoksulların üretken potansiyellerini ve gelirlerini artırmayı hedefleyen uzun vadeli bir proje ile başarılabilir. Bir öğrenme alanı olarak Sosyal Bilgiler, yalnızca geçmiş deneyimleri düzeltmek için değil, aynı zamanda kendine güven ve ulusal kalkınmaya giden bir yol yaratmak için de tasarlanmıştır. Farklı kültürlerde ve sosyal bağlamlarda insanların boyutluluğunun kabul edilmesi, bireyleri sosyal sorunların çok boyutlu yüzleriyle karşı karşıya bırakmaktadır. Sosyal bir sorun olarak yoksulluk, ulusal kalkınma için tüm vatandaşların ortak

çabalarıyla çözülebilir. Toplumsal sorunların çözümünde bir araç ve itici güç olarak Sosyal Bilgiler, toplumda ticaret ve zanaatı teşvik etmek ve anlamlı bir kalkınma için yoksulluğun ortadan kaldırılmasına yönelik projelerin geliştirilmesine yardımcı olmak için eğitimin ilerlemesini sağlar.

Sonuç

Yoksulluk, önemli sosyal bir sorundur. Etkileri sadece yoksullarla sınırlı kalmamakta, tüm topluma nüfuz etmektedir. Kabul edilebilir ve arzu edilir bir yaşam için asgari gerekliliklerin eksikliğini ifade eder. Yukarıdaki tartışmaya dayanarak, Türkiye'nin yoksulluk çamuru olarak tasvir edebileceğimiz bir durumun etkisinde olduğu ve ulusal kalkınma için kendi kendine yeterliliğin gerçekleştirilmesi amacıyla ülkenin ve vatandaşlarının bu çamurdan çıkmasına yardımcı olmak için hükümetlerin farklı vitrin programları aracılığıyla çeşitli çabalar sarf edildiği açıktır. Bununla birlikte, bir öğrenme alanı olarak Sosyal Bilgiler, zihinleri harekete geçirmek ve kendimizi ulusal kalkınma için yoksulluğun ortadan kaldırılmasına adanmak için herkesin ortak çaba göstermesini gerektirmektedir. Yapılan değerlendirilmeler ışığında şu öneriler sıralanabilir:

- ✓ Yoksulluğun etkin bir şekilde azaltılması görevi siyasi olmaktan ziyade ekonomik bir mesele olmalıdır.
- ✓ Tarıma yönelik toplumsal tutumda ve hükümet politikasında değişime büyük ihtiyaç vardır.
- ✓ Hükümetin yoksulluğu azaltma programları tabana yayılmalıdır, yani yoksulluğu azaltmaya yönelik projelerin çoğu kırsal alanlarda yürütülmelidir, böylece ezilen kitleler bundan tam olarak faydalanacaktır.
- ✓ Hükümet, okuldan ayrılan gençlere toplum içinde iş fırsatları yaratmalıdır.
- ✓ Hükümet, aile planlaması, doğum kontrolü ve kaynakların daha iyi yönetimi gibi ekonomik açıdan karlı konulara vurgu yaparak kitlesel eğitim sağlamalıdır.
- ✓ Hükümet, küçük ölçekli sanayicilere ve imalatçılara iyi çalışmalarını ve ilerlemelerini sağlamak için kredi vermelidir.
- ✓ Sosyal Bilgiler öğretim programının çoklu bakış açılarının temsil edilmesiyle güçlenebileceği gerçeğinden hareketle sosyal konuların dinamizminin sağlıklı tartışmaların çerçevesini oluşturduğu ve ifade özgürlüğüne değer verildiği fikrini güçlendirdiği ifade edilebilir. Bu bağlamda Türkiye'de yoksulluk, bunun temel nedenleri ve ortadan kaldırılmasına yönelik çabaların, Sosyal Bilgiler ders kitaplarında çağdaş sosyal ve ekonomik konuların ön saflarında yer alabilir.

- ✓ Sosyal Bilgiler ders kitapları, öğrencilere tek bir ekonomik modele (serbest girişim kapitalizmi) atıfta bulunmak yerine, birden fazla ekonomik model öğretilerek geliştirilebilir.
- ✓ Sosyal Bilgiler öğretim programı geliştiricilerinin, çağdaş Türkiye'de öğrencilerin yoksulluğun varlığını bilmeleri gerektiğini kabul etmesi gerekmektedir. Ülkemizde bölgeler hatta iller arasında sanayi, turizm, madencilik vb. faaliyetler farklılaştığından bu bağlamda hem yoksulluk hem de servet dağılımının mevcut eğilim ve tarihi kayıtları analiz edilmelidir.
- ✓ Türkiye ekonomisindeki mevcut eğilimler ve yoksulluğun tarihsel kayıtları analiz edilerek, yoksulluğun azınlık topluluklarında ve kadınlarda olan orantısız etkileri sunulmalıdır.
- ✓ Refah reformu ve kamu sağlık sigortası gibi çeşitli sosyal politikalar karşılaştırılarak, bu tür sosyal politikaların yoksulluğun sürekliliğinden nasıl etkilendiği açıklanabilir.
- ✓ Yoğun ve orantısız yoksulluğun ülkemiz insanının sosyal gelişimi üzerindeki rolü açıklanabilir.
- ✓ Zenginler ile fakirler arasındaki belirgin farka sebep olan geçmiş ve mevcut faktörler belirlenerek bunun bireyleri ve toplumu nasıl etkilediği değerlendirilebilir. Gerek zengin ve fakir ülkeler gerekse insanlar arasındaki uçurumların nasıl büyüdüğü açıklanıp yoksulluğu azaltmak için tasarlanmış politikalar tanımlanabilir.
- ✓ Belki de en önemlisi hükümetlerin yoksullukla başa çıkmadaki rolü açıklanabilir.

Kaynaklar

- Agu, S. (2009). Recreating women education for self-Reliance and patriotism. *Journal of Qualitative Education*, 5 (3) May, 2009.
- Agu, S. O. (2009). Recreating women education for self-reliance and patriotism. *Journal of qualitative Education*, 5 (1), 13.
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2024). *Aile Yardımları*. <https://www.aile.gov.tr/ss/sosyal->
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2024). *Eğitim Yardımları*, <https://www.aile.gov.tr/media>
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2024). *Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu*. <https://www.aile.gov.tr/sygm/>
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, (2024). *Şartlı Eğitim (ŞEY) ve Şartlı Sağlık (ŞSY) Yardımı*, <https://www.aile.gov.tr/ss/sosyal-yardimlar-genel-mudurlugu/>

- Akpan, U.J. & Inyang, I.O.I. (2013). Regenerating social studies education for poverty alleviation, self-reliance and national development. *Journal of Teacher Perspective*, 7 (1), 1-12.
- Altay, A. (2005). Yoksulluk sadece devletin sorunu mu? Kamu harcamaları açısından bir değerlendirme, *Sosyo Ekonomi*, 2 (2), 156-178.
- Aluyor, V. (2000, April, 28). *World bank, women and poverty alleviation*. The Punch, Page 3.
- Arisi, R. O. (2015). The integrated nature of social studies curriculum and its implication for Nigerian society. *Asian Journal of Education and e-Learning*, 3 (2), 116-122.
- Barr, H., Graham, J., Hunter, P., Keown, P., & McGee, J. (1997). *A position paper: Social studies in the New Zealand school curriculum*. Prepared for the New Zealand Ministry of Education by the School of Education, University of Waikato, New Zealand.
- Bernard-Powers, J. (2001). Gender in the social studies curriculum. In E. W. Ross (Ed.), *The social studies curriculum: Purposes, problems, and possibilities* (pp.177– 199). State University of New York Press.
- Birabil, S.T. & Nwankwo, N.B. (2020). Social studies education: A linchpin for sustainable national development in Nigeria. *European Journal of Education Studies*, 7 (1), 338-344.
- Brant, J., Chapman, A., & Isaacs, T. (2016). International instructional systems: social studies. *The Curriculum Journal*, 27(1), 62–79.
- Cesac (1979). *Social studies 1*. Lagos: Heinemann Educational books Nigeria Limited.
- Chang, H-J. & Gabel, I. (2004). *Reclaiming development: An alternative economic policy manual*. Zed Boks.
- Çiçek, E. (2012). *Türkiye 'de belediyelerin sosyal hizmet ve sosyal politikaları: Batı Akdeniz örneği*. Korza Yayıncılık.
- DPT (2007). Gelir dağılımı ve yoksullukla mücadele özel ihtisas komisyonu raporu, *Dokuzuncu Kalkınma Planı 2007/2013*, Yayın no: DPT: 2742-ÖİK:691, Ankara.
- Dubey, D. L. & Barth, J. L. (1980). Problems and issues in teaching the methods of social studies in N.E.R.C. (Ed.) *Social Studies, Teaching issues and problems*. Benin: Ethiope Publishing corporation.
- Eboh, S. & B. Ukpong (1984). *Social studies for junior secondary schools and colleges*. Piaco Publishers.
- Eboh, S. Ukpong, D. E. (1993). *Social studies education for Nigerian University*. Whyte and Whyte Publishers.

- Edinyang, S.D., Eneji, C.V.O., Tijani, O.A. & Dunnamah, A.Y. (2013). Environmental and social studies education: A collaborative approach towards building an environmentally friendly society. *Educational Research*, 4(3), 222-226.
- Egüz, Ş. & Koçoğlu, E. (2024). Türkiye yüzyılı maarif eğitim modelinin sosyal bilgiler programı bağlamında değerlendirilmesi. E. Koçoğlu ve Ş. Egüz (Ed.), *Modüler Bağlamda Sosyal Bilgiler (Pedagoji Temelli Bakış) V*, (315-334). Pegem Akademi.
- Enahoro, A. (1974). Goodwill message in Okedara and Standford (eds). The role of adult education in community development. *Journal of Education in Development Area*, 1 (I).
- Erol, S. İ. (2014). Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü'nün yoksullara yönelik sosyal politikaları: Van örneği. *Journal of Life Economics*, 1 (2), 149-170.
- Evans, R. W. (2006). The social studies wars, now and then. *Social Education*, 70 (5), 317-321.
- Evcimen, O. (2011). *Transformation from national developmentalism to global developmentalism: The case of Turkey*. [Unpublished Doctoral Thesis, Middle of Technical University Thr Graduate School Of Social Science]. Yök.
- Ezewu, I. E. (1986). *Social studies for junior secondary schools bk1*. Evans Brothers (Nig.) Publisher.
- Galadanci, N. K. (2013). Social studies: A tool for poverty eradication and self-reliance for national development. *Journal Of Teacher Perspective*, 7 (1), 1-6.
- Gökyay, Ç. (2008). *Türkiye'de mikro kredi uygulamaları ve istihdama yansımaları*. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü.
- Gundu, F. I. (2003). Food Security as a tool for self-reliance in Nigeria in *knowledge review*, 7 (3) October.
- Gül, H. (2008). Türkiye'nin eğitim sorunları, AKP'nin eğitime bakışı ve çözüm önerileri. *Toplum ve Demokrasi Dergisi*, 2 (4), 181-196.
- Gümüş, B. & Acar, M. (2023). Türleri, nedenleri ve boyutlarıyla Türkiye'de ve dünyada yoksulluk sorunu. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 5 (Özel Sayı), 92-105.
- Haggard, S. & Kaufman, R. (2018). *The politics of economic adjustment*. University Press.
- Hanaylı, G., Öztürk, A. A., Baysan, S., Vural, R. (2020). Sosyal Bilgilerin Doğası, Anlamı ve Nasıl Öğretildiği Üzerine Bir Durum Çalışması: Öğretmen Görüşleri. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11 (1), 210-238.

- Ikoku, E. U. (1980). *Self-reliance, Africa's survival*. Fourth Dimension Publishers.
- İş Kanunu, (2003). *4857 Sayılı İş Kanunu*. <https://www.mevzuat.gov.tr>
- İŞKUR, (2024). *Türkiye İş Kurumu (İŞKUR)*. <https://www.iskur.gov.tr>
- Kan, Ç. (2010). A.B.D ve Türkiye’de sosyal bilgilerin tarihsel gelişimi. *GÜ, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30 (2), 663-672.
- Kaya, N. & Taştan, N. (2020). Özgüven üzerine bir derleme. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (KÜSBD)*, 10 (2), 297-312.
- Naseemullah, A. (2023). The political economy of national development: A research agenda after neoliberal reform? *World Development*, 168, 2-13.
- Nelson, J. L. (2001). Defining social studies. in W. B. Stanley (Ed.). *Critical issues in social studies research for the 21st Century* (pp.15–37). Information Age Publishing.
- Ogunfunmilakin, I.B., Dorgu, T.E. & Adediran, A.A. (2019). Globalizing social entrepreneurship for self reliance and societal change for curriculum development in education system in Nigeria. *International Journal of Entrepreneurial Development, Education and Science Research*, 5 (1), 25-33.
- Ogunsanya, M. (1984). *Introduction to methodologies of social studies*. Evans Brothers (Nig.) Publishers – Limited.
- Okafor, F. (1981). *Ground work of social studies for schools and colleges*. Evans Publishers.
- Otoabasi, A. (2009). Recreating Education for nation building, *Journal of Qualitative Education*, 5 (3), 2.
- Öztürk, C. & Kafadar, T. (2020). Evaluation of the 2018 social studies curriculum. *Trakya Eğitim Dergisi*, 10 (1), 112-126.
- Öztürk, C. (2015). Sosyal bilgiler: Toplumsal yaşama disiplinler arası bir yaklaşım. C. Öztürk (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi demokratik vatandaşlık eğitimi* (ss. 2-28). Pegem Akademi.
- Ross, E. W. Mathison, S., & Vinson, K. D. (2014). Social studies curriculum and teaching in the era of standardization. In E. W. Ross (Ed.), *The social studies curriculum: Purposes, problems and possibilities* (4th ed., pp.25–49). State University of New York Press.
- Ross, E. W., Mathison, S., & Vinson, K. D. (2013). Social studies education and standards-based education reform in north America: Curriculum standardization, high-stakes testing, and resistance. *Revista Latinoamericana de Estudios Educativos*, 1(10), 19-48.

- Srinivasan, T. N. (2004). Poverty and Its Eradication. In Mr. Saleh M. Nsouli (Ed.), *New Partnership for Africa's Development Macroeconomics, Institutions, and Poverty* (pp. 57-87). International Monetary Fund.
- Superka, D. P., Hawke, S., & Morrissett, I. (1980). The current and future status of social studies. *Social Education*, 44 (5), 362-369.
- SYGM (Sosyal Yardımlaşma Genel Müdürlüğü), (2012). *2012 Sosyal Yardım İstatistikleri Bülteni*, Araştırma-Geliştirme ve Tanıtım Dairesi Başkanlığı Yayını.
- TOKİ, (2024). *TOKİ Kurum Profili Ekim 2024*. <https://i.toki.gov.tr/content/entities/main-page>
- Turan, N. (2001). Yoksulluğun azaltılması ve ortadan kaldırılmasında kooperatif işletmelerin rolü ve önemi. *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17 (1), 75-116.
- Turhan, Y. (2020). Kalkınma kavramının tarihsel süreci ve etimolojik analizi. *International Journal of Economic and Administrative Studies*, (29), 149-164.
- TÜİK, (2024). *Yoksulluk ve yaşam koşulları istatistikleri, 2022*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Yoksulluk-ve-Yasam-Kosullari-Istatistikleri->
- Türk, T. & Ünlü, H. (2016). Yoksullukla mücadele politikaları: 2000 sonrası Türkiye örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 7 (14), 92-104.
- Uchendu, P. (2009). *Social studies education for Nigerian Universities*. Fourth Dimension Publishers.
- United Nations Development Programme (UNDP), (2024). *2024 global multidimensional poverty index (MPI)*. <https://www.undp.org/turkiye/publications/>
- United Nations Development Programme (UNDP), (2024). *Sürdürülebilir kalkınma için küresel amaçlar: Yoksulluğa son*. <https://www.kureselamaclar.org/>
- World Bank, (2019). Open Data <http://www.worldbank.org/en/understanding-poverty>
- Yaşar, M. R. & Açıkgöz, R. (2011). Yoksullukla mücadelede bütüncül bir politika: İnsani gelişme ve yardım merkezi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (36), 405-429.
- Yıldırım, A., Doğan, C. & Topcuoğlu, A. (2012). Türkiye’de 1980 - 2010 yılları arasında uygulanan yoksullukla mücadele politikalarının etkinliği üzerine bir analiz. *Ekonomik Yaklaşım Kongresi*, Gazi Üniversitesi İktisat Bölümü, 1-20.